

Temat: Korzyści handlowania

Skrócony opis zajęć:

W trakcie zajęć uczniowie omawiają motywy prowadzenia wymiany międzynarodowej, korzyści płynące z wolnego handlu oraz uświadamiają sobie skutki zerwania kontaktów gospodarczych z innymi krajami. Analizując dane statystyczne poznają największych światowych eksporterów i importerów, głównych partnerów handlowych Polski oraz strukturę polskiego eksportu i importu.

Poziom

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły ponadgimnazjalnej

Podstawy przedsiębiorczości

2. Rynek – cechy i funkcje.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;
- 3) wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków;
- 5) omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.;

4. Państwo, gospodarka.

Uczeń:

- 10) wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;

Cele zajęć :

Uczeń powinien:

- definiować pojęcia: handel zagraniczny, eksport, import, protekcjonizm, bilans handlowy
- wymieniać korzyści płynące z wymiany międzynarodowej dla poszczególnych podmiotów gospodarczych
- wyjaśniać dlaczego państwa prowadzą wymianę handlową

- określać skutki zerwania kontaktów gospodarczych z innymi krajami
- analizować dane statystyczne dotyczące światowego i polskiego handlu zagranicznego, formułować wnioski

Pojęcia kluczowe:

Autarkia - gospodarka samowystarczalna, która nie prowadzi wymiany handlowej z zagranicą, wytwarza wszystkie potrzebne jej produkty

Bilans handlowy - zestawienie dochodów z eksportu (wywozu) dóbr z kraju za granicę i płatności za import (wvóz) dóbr do kraju. Różnica między wpływami z eksportu a płatnościami za import jest nazywana saldem bilansu handlowego. Jeśli eksport przewyższa import, mówimy o nadwyżce w bilansie handlowym, w odwrotnej sytuacji o deficycie. W Polsce bilans handlowy sporządza się w walucie krajowej, euro i dolarze amerykańskim co miesiąc, regularnie pojawiają się także dane kwartalne i roczne. Uważna obserwacja i analiza bilansu handlowego pozwala wyciągać ważne wnioski na temat sytuacji gospodarczej kraju. Generalnie ujemne saldo oznacza, że kraj więcej towarów i usług zużywa, niż produkuje. Należy jednak wówczas przeanalizować, jakim celom służy ów import: jeśli np. kraj importuje dużo dóbr inwestycyjnych, oznacza to jego szybką modernizację i może być zjawiskiem pożądanym. Jeśli z kolei kraj importuje głównie towary konsumpcyjne – i ma ujemne saldo bilansu handlowego – może to oznaczać, że kraj zaciąga długi za granicą, aby je przejadać, a to może być groźne dla przyszłego rozwoju.

Import – polega na zakupie towarów i usług wyprodukowanych zagranicą w celu zużycia ich w kraju lub reeksportu

Eksport – sprzedaż za granicę towarów i usług, które zostały wyprodukowane w kraju

Koszt alternatywny - ilość dóbr i usług które można otrzymać dzięki rezygnacji z produkcji lub konsumpcji danego dobra. Zaniechanie produkcji danego dobra uwalnia nakłady, które mogą być wykorzystane do produkcji innych dóbr i usług.

Przewaga absolutna – przewaga, które występuje gdy dany kraj posiada zdolność wytworzenia większej niż konkurencji ilości danego dobra z danego zasobu czynników produkcji. Korzyści z niej wynikające to korzyści absolutne.

Przewaga komparatywna – przewaga polegająca na tym, że jeden kraj może produkować dane dobro po niższych kosztach alternatywnych od innego kraju. Korzyści z niej wynikające to korzyści komparatywne.

Cło – podatek nakładany na handel zagraniczny, najczęściej nakładany na towary importowane w momencie przekroczenia przez nie granicy.

Dumping – sprzedaż towarów eksportowanych po niższej cenie, niż uzyskiwana w kraju producenta, czasami nawet poniżej kosztów wytworzenia.

Normy sanitarne i techniczne – przepisy określające parametry towarów, jakie muszą być spełnione, aby dobra importowane zostały dopuszczone na rynek danego kraju.

Protekcjonizm handlowy – polityka gospodarcza polegająca na ochronie własnej produkcji przed konkurencją za pomocą różnego rodzaju narzędzi np. ceł, subsydiów, kontyngentów, koncesji, zakazów. Protekcjonizm handlowy jest odwrotnością polityki wolnego handlu

Subsydiowanie - wsparcie producentów krajowych, w szczególności eksporterów, przez państwo pozwalające obniżyć ich koszty produkcji

Zadanie nr 1: Praca z komiksem „Jak wolny handel uratował królestwo”

1. Rozdaj uczniom komiks Anny Morawskiej „Jak wolny handel uratował królestwo”, nadesłany na 6 edycję konkursu FOR, poproś o zapoznanie się z opisaną historią. Poleć uczniom, aby w trakcie czytania wypisali jak najwięcej pojęć i zjawisk ekonomicznych przedstawionych w komiksie. Po wykonaniu zadania poproś najpierw o porównanie w parach, a następnie o zaprezentowanie na forum wypisanych pojęć. Upewnij się, że uczniowie rozumieją terminy, które pojawiły się w tekście komiksu. Wyłumacz wszystkie niejasności.

2. Podziel uczniów na małe zespoły, poleć aby pracując w grupach przygotowali odpowiedzi na pytania zamieszczone w tabeli.

1. Jaki problem ekonomiczny został przedstawiony przez autorkę komiksu?	
2. Jakie kłopoty gospodarcze miało królestwo?	

Z czego wynikały te problemy?	
3. Jakie podmioty i grupy społeczne symbolizują postacie występujące w komiksie (np. król, mag, rycerze, dworzanie, smok)?	
4. Czym zajmowali się mieszkańcy królestwa przed pojawieniem się ekonomisty?	
5. Jakie rozwiązanie zaproponował ekonomista?	
6. Jakie były konsekwencje otwarcia gospodarki dla poszczególnych bohaterów komiksu i dla całego królestwa? Kto stracił, kto zyskał?	
7. Czym zajmowali się mieszkańcy królestwa po pojawieniu się ekonomisty?	
8. Jakie dobra królestwo sprzedawało innym państwom? Dlaczego?	
9. Jakie dobra królestwo kupowało od innych państw? Czy były to tylko te towary, których mieszkańcy królestwa nie byli w stanie sami wytworzyć?	

Po wykonaniu zadania poproś kolejno przedstawicieli grup o prezentację odpowiedzi na forum klasy. Z wypowiedzi uczniów powinno wynikać, iż żadne państwo nie posiada i nie jest w stanie produkować u siebie wszystkiego. Część dóbr i czynników produkcyjnych jest fizycznie dla danego kraju nieosiągalna, ale też wiele rzeczy, które mógłby on sam wyprodukować, jest importowana. Każdy kraj specjalizuje się w produkcji tych dóbr, których koszt alternatywny jest niższy, w ten sposób osiąga korzyści – są to tzw. korzyści komparatywne. Korzystając ze słowniczka i odpowiednich fragmentów komiksu wyjaśnij pojęcia koszt alternatywny, korzyści absolutne i korzyści komparatywne.

3. Zwróć uwagę uczniów na postać ekonomisty występującą w komiksie. Wyjaśnij, że kryje się pod nią rzeczywista postać – Adama Smitha, żyjącego w XVIII w. w Szkocji. Smitha uważa się za ojca ekonomii, wiele z zasad współczesnej ekonomii wywodzi się od niego. Zaproponuj chętnym uczniom przygotowanie w domu krótkiej informacji nt Adama Smitha i jego poglądów na handel.

Zadanie nr 2: Handel zagraniczny świata i Polski – analiza danych statystycznych

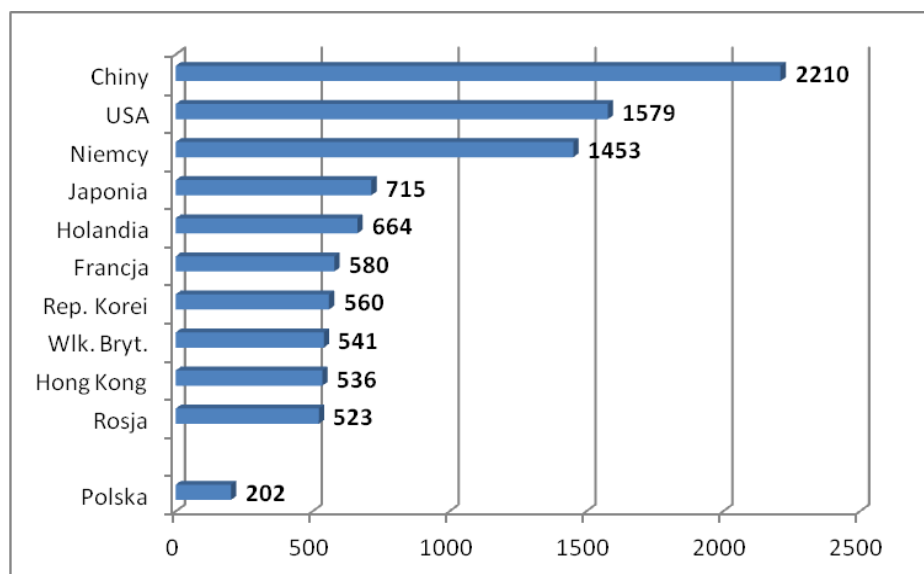
1. Poproś uczniów, aby pracując w parach przejrzyli swoje rzeczy, które mają przy sobie, w plecakach, obejrzyli metki na ubraniach, towarach spożywczych i wynotowali jak najwięcej przykładów towarów wytwarzanych poza granicami Polski. Po wykonaniu zadania poproś ochotników o przedstawienie swoich zapisów. Odwołując się do przedstawionych list, porozmawiaj o tym czy wymienione przez uczniów towary zagraniczne można by wyprodukować w Polsce? Jakie, zdaniem uczniów, są motywy importu tych dóbr? Do jakich dóbr i usług nie mielibyśmy dostępu, gdyby polska gospodarka była gospodarką zamknięta?

2. Odwołując się do wiedzy i doświadczenia uczniów zapytaj jakie towary Polska eksportuje? Wypisz je na tablicy. Podsumowując zwróć uwagę, że wraz z transformacją gospodarczą w lat 90., zmieniła się również struktura towarowa polskiego eksportu, od dóbr nieprzetworzonych głównie surowców, w kierunku towarów bardziej nowoczesnych i o wyższym stopniu przetworzenia. Przy stosunkowo wysokiej jakości polskie produkty pozostają atrakcyjne cenowo, co doceniane jest przez konsumentów w krajach rozwiniętych, a także na wielu rynkach rozwijających się i wschodzących.

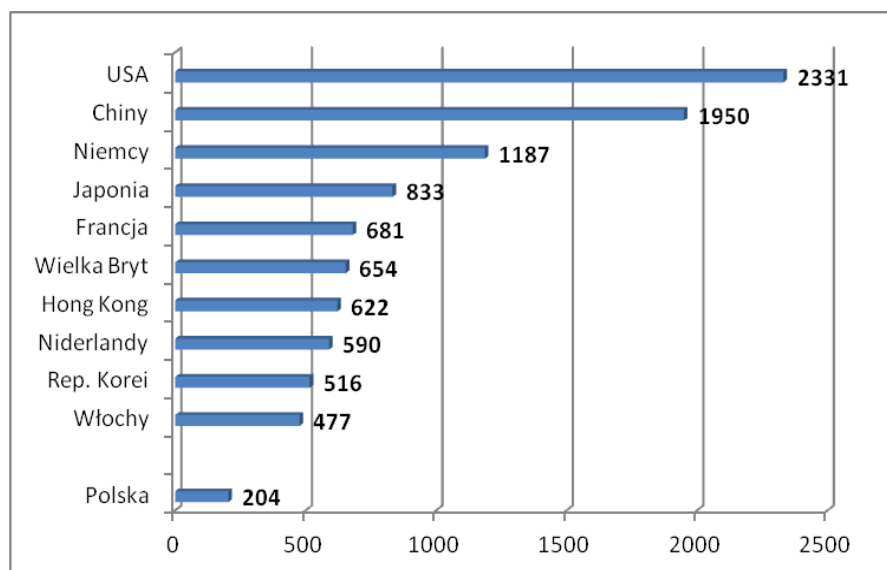
3. Podziel uczniów na 6 grup. Udostępnij zespołom dane statystyczne dotyczące światowego i polskiego handlu zagranicznego. Poproś o analizę danych, a następnie przygotowanie na ich podstawie krótkiej notatki (3-4 zdania) dotyczącej importu i eksportu na świecie i w Polsce. Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup powinni odczytać wnioski z analizy danych na forum klasy.

Grupa 1

Najwięksi światowi eksporterzy w 2013r. (w mld USD)

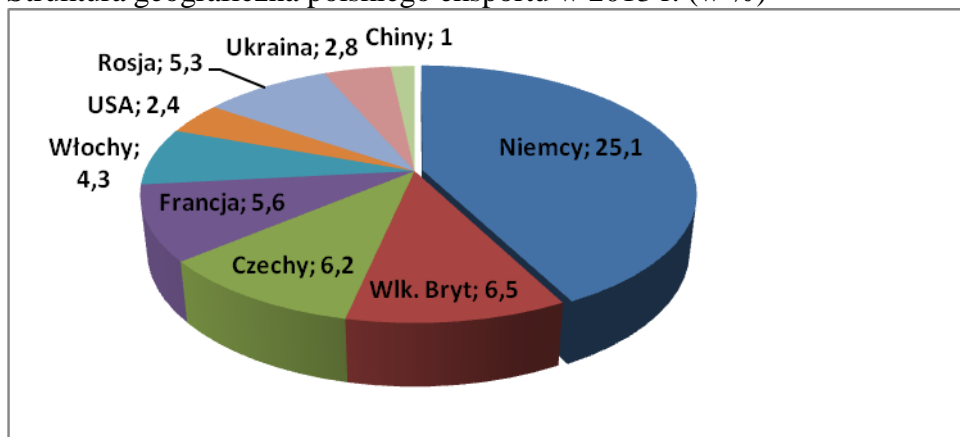

Najwięksi światowi importerzy w 2013 r. (w mld USD)

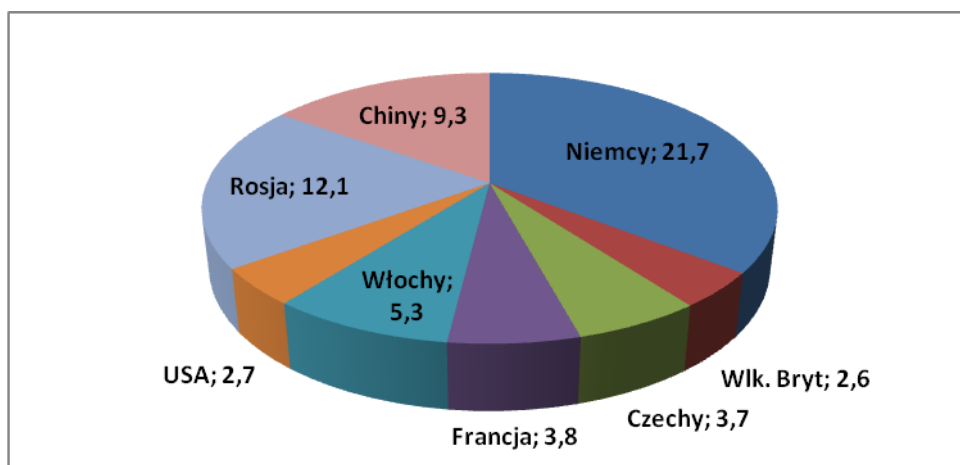

Grupa 2

Struktura geograficzna polskiego eksportu w 2013 r. (w %)

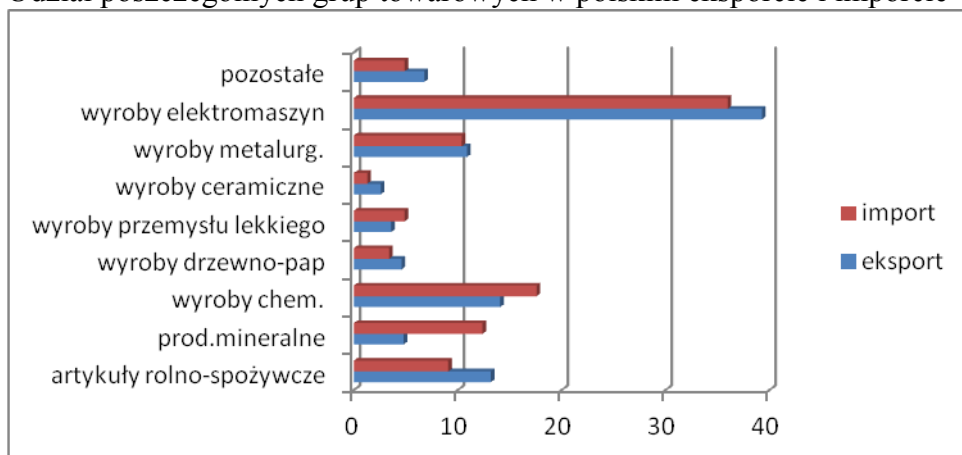

Struktura geograficzna polskiego importu w 2013 r. (w %)

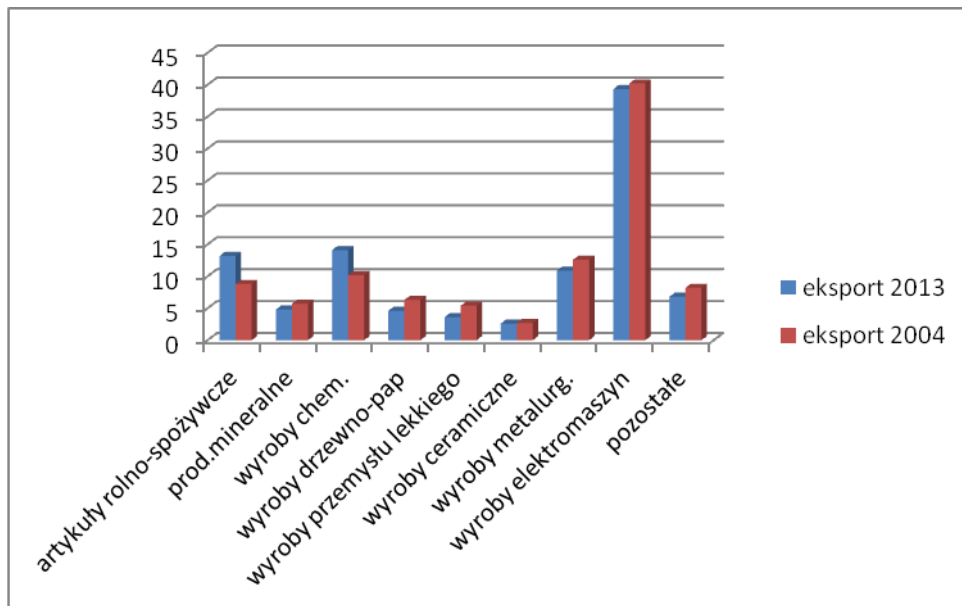
Grupa 3

Udział poszczególnych grup towarowych w polskim eksporcie i imporcie w 2013 r. (w %)

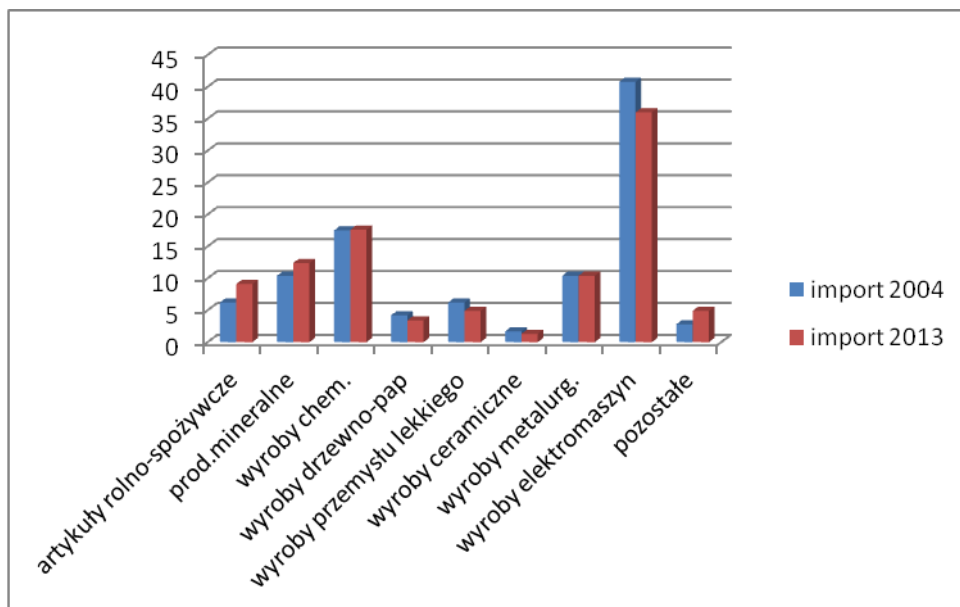
Grupa 4

Struktura towarowa polskiego eksportu w roku 2004 i 2013 (w %)

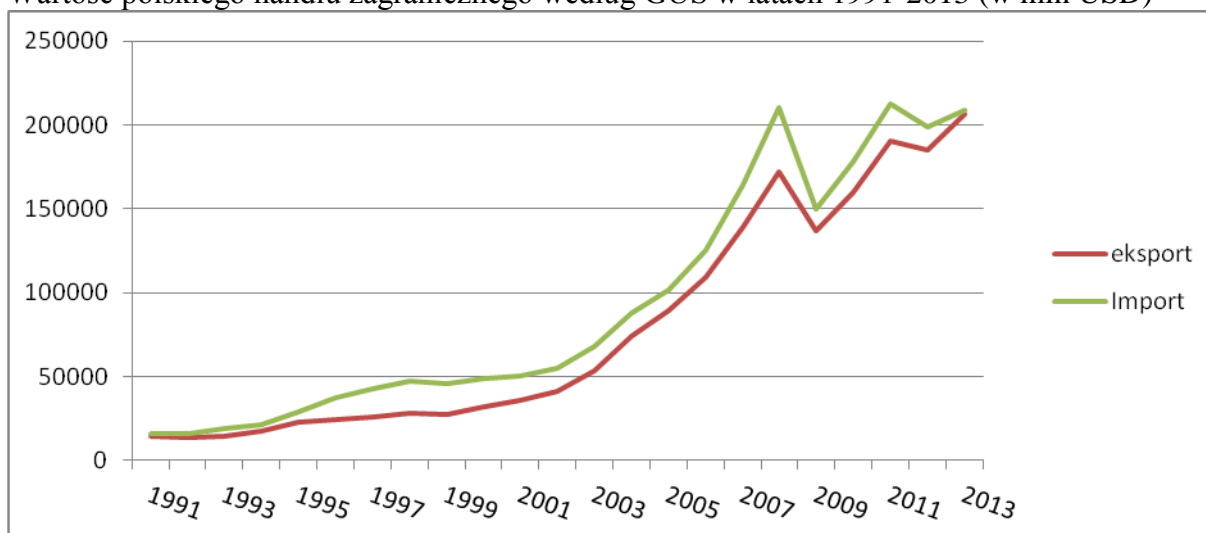
Grupa 5

Struktura towarowa polskiego importu w roku 2004 i 2013 (w %)

Grupa 6

Wartość polskiego handlu zagranicznego według GUS w latach 1991-2013 (w mln USD)

Źródło: Polska 2014. Raport o stanie handlu zagranicznego,
http://www.mg.gov.pl/files/upload/8437/RoHZ2014_20140827_druk.pdf

Podsumowując wypowiedzi uczniów zwróć uwagę na dominujący udział państw rozwiniętych-czyli tych bardziej wymagających-w polskim eksporcie, szczególnie rynków UE, co świadczy o wysokim poziomie konkurencyjności polskiej oferty eksportowej.

Podkreśl, że po akcesji Polski do UE szczególny sukces osiągnął sektor rolno-spożywczy, którego eksport w ostatnich latach rośnie bardzo dynamicznie. Członkostwo w UE i spełnienie wszystkich warunków tego członkostwa, otworzyło dla Polski również zupełnie nowe możliwości i nowe rynki pozaeuropejskie. Korzystając ze słowniczka wyjaśnij pojęcie bilansu handlowego. Odwołując się do przedstawionych danych statystycznych poproś uczniów o podanie salda bilansu handlowego Polski w 2013 r.

Podsumowanie

Jeszcze raz podkreśl, że wolny handel występuje wtedy, gdy władze państwa nie ingerują bezpośrednio w wymianę handlową oraz zapewniony jest swobodny dostęp krajowym podmiotom gospodarczym do rynków zagranicznych towarów, a towarom zagranicznym dostęp do rynku krajowego. Podmioty gospodarcze mogą bez żadnych ograniczeń ustalać wielkość własnego importu oraz eksportu. Efektem wolnego handlu jest przede wszystkim wzrost konkurencji na rynku, a jednocześnie spadek kosztów produkcji i cen. O ile jednak kraje jako całość oraz konsumenci jako całość zyskują na nim, o tyle jest możliwe, że tracą na nim pewne grupy społeczne: np. pracownicy, którzy mają umiejętności specyficzne dla produkcji konkurującej z importem, albo nieefektywne przedsiębiorstwa, które produkują drożej od swoich konkurentów z zagranicy. To właśnie doraźne interesy niektórych grup społecznych stanowią źródło protekcjonizmu, czyli ochrony krajowych producentów przed konkurencją zagraniczną. Protekcjonizm może przyjąć różne postacie. Praktyki protekcjonistyczne polegają na nakładaniu ograniczeń ilościowych na import (tzw. kwoty) albo ceł, czyli podatków (wartościowych albo procentowych), aby podwyższyć ceny importu w relacji do cen dóbr krajowych; dla przykładu, w 2006 r. Unia Europejska podniosła cła na obuwie chińskie. Innym działaniem są porozumienia o tzw. dobrowolnym ograniczeniu eksportu – na ich mocy kraj przerywa eksport, kiedy sprzedaż przekracza ilość ustaloną w porozumieniu z importerem. W latach 80-tych godziła się na takie porozumienia Japonia, która zalewała Europę i USA elektroniką i samochodami. Innym rodzajem protekcjonizmu

jest sztuczne wspieranie własnego eksportu (subsydiowanie eksportu), co umożliwia sprzedaż dóbr krajowych za granicą po niższych cenach. Gdy towary są sprzedawane za granicą poniżej ceny krajowej mamy do czynienia z dumpingiem cenowym, w skrajnych przypadkach sprzedaż zagraniczna odbywa się poniżej kosztów wytwarzania. Protekcjonizm handlowy występuje zarówno w krajach zamożnych, jak i ubogich. Żaden kraj nie może pozwolić sobie na prowadzenie zupełnie wolnego handlu bez żadnych ograniczeń. W tym celu państwa prowadzą określoną politykę handlową i w ten sposób realizują ważne cele społeczne, gospodarcze i polityczne. Głównymi przyczynami protekcjonizmu są:

- ochrona młodych, rozwijających się gałęzi przemysłu
- ochrona kluczowych dla gospodarki gałęzi przemysłu
- zwiększenie zatrudnienia w kraju
- kontrola napływu niepożądanych produktów
- obrona przed dumpingiem ze strony innych krajów
- wzrost rodzimego eksportu i ograniczenie importu w celu rozwiązania problemów z równowagą bilansu płatniczego
- urozmaicenie struktury rodzimej gospodarki.

Porozmawiaj z uczniami o przypadkach ograniczeń występujących dzisiaj w handlu międzynarodowym np. zakazie eksportu polskiej żywności nałożonym przez Rosję czy Czechy. Jakie były konsekwencje takiej polityki handlowej dla obu stron?

Praca domowa.

Zaproponuj uczniom, aby na podstawie komiksu oraz dostępnych źródeł informacji wyszukali i wynotowali argumenty „za i przeciw” wolnemu handlowi.

Wolny handel	
za	Przeciw

Pytania sprawdzające - wybierz prawidłową odpowiedź:

1. Kraj osiąga korzyści z wymiany zagranicznej, jeśli:
 - a. importuje więcej niż eksportuje
 - b. eksportuje więcej niż importuje
 - c. eksportuje dobra z produkcji których osiąga korzyści komparatywne, a importuje te w produkcji których ponosi wysokie koszty alternatywne

2. Głównym partnerem Polski w handlu zagranicznym są:
 - a. Niemcy
 - b. Czechy
 - c. Rosja

3. Polska głównie eksportuje:
 - a. dobra nieprzetworzone głównie surowce
 - b. towary o wyższym stopniu przetworzenia
 - c. towary luksusowe

4. Protekcjonizm handlowy oznacza:
 - a. ochronę własnej produkcji przed konkurencją za pomocą różnego rodzaju narzędzi np. ceł, subsydiów, kontyngentów, koncesji, zakazów
 - b. ochronę własnych konsumentów przed napływem zagranicznych towarów o niskiej jakości
 - c. ochronę małych firm prywatnych przed monopolem dużych koncernów

5. Bilans handlowy to:
 - a. różnica między wpływami z eksportu a płatnościami za import
 - b. zestawienie dochodów z eksportu i płatności za import
 - c. zestawienie dochodów i wydatków państwa

Odpowiedzi: 1c;2a;3c;4a;5b